

«Ορθολογικοποίηση» χωρίς λογική

Του **ΑΝΔΡΕΑ ΤΡΟΥΜΠΗ ***

Τα πανεπιστήμια, στη θεωρία τουλάχιστον, είναι ο κατ' εξοχήν θεσμικός χώρος, όπου επικρατεί η ορθολογική σκέψη, ως αποτέλεσμα της αμεσότητας της εφαρμογής της (μιας) επιστημονικής μεθόδου ανάλυσης των φαινομένων.

Το γεγονός αυτό είναι αναπόδραστη επίπτωση της επιστημονικής συγκρότησης της ίδιας της πανεπιστημιακής κοινότητας. Τα πανεπιστήμια, επίσης θεωρητικά, είναι ο κοινωνικός χώρος συνεχούς εξέλιξης ιδεών και πρακτικών, προς την κατεύθυνση της αρίστου γνώσεως και επιδόσεως. Κατά συμμετρία, τα γνωρίσματα αυτά οφείλουν να χαρακτηρίζουν και τον αρμόδιο φορέα πολιτικής επίβλεψης των ΑΕΙ, δηλαδή το ΥΠΕΠΘ και, εν μέρει, τη ΓΓΕΤ σε θέματα οργάνωσης και χρηματοδότησης της έρευνας.

Αυτά τα γνωρίσματα αποτελούν άλλωστε και την ύστατη νομιμοποίηση της ύπαρξης και του ρόλου τους έναντι της κοινωνίας η οποία τα διατηρεί, τα προβάλλει και τα τοποθετηθεί υψηλά στον κατάλογο των αξιοδοτήσεων της.

*Επειδή όμως τα πράγματα απέχουν από την παραπάνω ιδανική κατάσταση ενός νεοκλασικού ακαδημαϊσμού, η ευρύτερη κοινότητα του ελληνικού πανεπιστημίου, ιδρύματα και εσωτερικοί κλάδοι αυτών και υπουργεία, διάγουν περίοδο ακραίας πολιτικής σύγχυσης, ελλιπώς ορισμένης στρατηγικής, ασαφών στόχων, αστήρικτης και ανώφελης διαμάχης, καθυστερημένων χρονοδιαγραμμάτων, εσφαλμένων ποσοτικών στοιχείων και, κατά συνέπεια, είναι έρμαιο παντοίων ενδο -και έξω- γενών δυνάμεων, στοχεύσεων, σκοπεύσεων και, δυστυχώς, στρεβλών διαμεσολαβήσεων προς την κοινωνία μέσω των ΜΜΕ.

*Όλα όσα βλέπουμε και ζούμε τα δύο τελευταία χρόνια είναι συνέπεια των ανωτέρω και η λεγομένη, προσφάτως, «ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης» δεν συμβάλλει προς την κατεύθυνση της διασαφήνισης ουσιαστικών, καθαρών και συμπεφωνημένων στρατηγικών στόχων παιδείας, πρακτικών και μέσων για το σύνολο των ΑΕΙ και για καθένα εξ αυτών, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και ειδικότερες αποστολές τους. Αφωνοι, καίτοι φωνασκούντες, οι πάντες απέχουν από την ανατομία των κάτωθι συγκεκριμένων ζητημάτων:

1 Υπάρχει «σύγκρουση» μεταξύ ορθολογικής σκέψης και ορθολογικοποίησης. Για το πρώτο ομιλούν τα ΑΕΙ, το δεύτερο προτάσσει το ΥΠΕΠΘ.

2 Υπάρχει «σύγκρουση» της εκ των άνω επιβαλλόμενης μεταρρύθμισης, επί ποινή διακοπής κοινωνικής υποστήριξης, με την εκ των κάτω ενδογενούς αυτορύθμισης επί τα βελτίω ως συνέπεια της ίδιας της ουσίας τους, που διεκδικούν τα ΑΕΙ, χωρίς ιδιαίτερη πειθώ.

*Το πρόβλημα γίνεται σαφώς πιο πολύπλοκο στην περίπτωση των περιφερειακών ΑΕΙ.

Στα χρόνια της μεταπολίτευσης, ο αριθμός των ελληνικών ΑΕΙ διπλασιάσθηκε, κυρίως στο όνομα μιας πολιτικής διεύρυνσης της πρόσβασης σε τριτοβάθμιες σπουδές για τους νέους. Η πολιτική αυτή ουδέποτε απήντησε, με σαφήνεια και διάρκεια, στα τρία συνοδά διλήμματα που γεννώνται από και μέσω της εφαρμογής της, δηλαδή:

1. Μαζικοποίηση σπουδών έναντι της ακαδημαϊκής αριστείας.
2. Κοινωνική πολιτική έναντι της ακαδημαϊκής πολιτικής.
3. Περιφερειακή ανάπτυξη έναντι της ακαδημαϊκής ανάπτυξης.

*Ως αποτέλεσμα, πορευόμαστε δυσθύμως προς την εφαρμογή μιας άτολμης μεταρρύθμισης, με τη δυσθυμία και την ατολμία να είναι ό,τι ακριβώς θα έπρεπε να αποφευχθεί για το μέλλον της παιδείας, ενός «εθνικού θέματος» όπως γενικόλογα αποδέχονται οι πάντες. Θεμελιώδες πρόταγμα της μεταρρύθμισης είναι η ορθολογικοποίηση των εσωτερικών λειτουργιών και της χρηματοδότησης των ΑΕΙ. Η ορθολογικοποίηση δεν είναι, όμως, ουδέτερη διεργασία.

*Αντίθετα, είναι η επιτομή της υπερβολής στη σημασία της λογικής, ως μέτρο της πραγματικότητας, σε σχέση με την εμπειρία και της άρνησης της πολυπλοκότητας της πραγματικότητας αυτής. Υπό το πρίσμα αυτό κάποια από τα προσφάτως αναδειχθέντα θέματα μέσω των κειμένων-προτάσεων του ΥΠΕΠΘ, όπως ο 4ετής προγραμματισμός χρηματοδότησης και ανάπτυξης, ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας, η ρύθμιση των επιπτώσεων των μετεγγραφών ή η οργάνωση της έρευνας και των μεταπτυχιακών σπουδών, πάσχουν στη συγκεντρωτικής υφής λογική τους.

*Η κεντρική διοίκηση προσπαθεί να ρυθμίσει τις λειτουργίες των ΑΕΙ στην πιο απίθανη λεπτομέρειά τους, με το γνωστό τρόπο νομοπαραγωγής στην Ελλάδα, δηλαδή ρυθμίσεις επί τροποποιημένων τροποποιήσεων. Και τούτο σε ευθεία αντιδιαστολή με τη διακηρυγμένη πρόθεση για ανάδειξη της αυτοτέλειάς τους.

Παράδειγμα; Η εκτενής περιγραφή της επιστημονικής και ακαδημαϊκής δεοντολογίας στην παραγωγή πρωτότυπου έργου. Ας μη γελιόμαστε, στη χειρότερη περίπτωση, οι διαπροσωπικές σχέσεις μέσα στα ΑΕΙ είναι κάκιστοι μεν, πλην επαρκέστατοι παράγοντες επιφυλακής «προστασίας» από τη λογοκλοπή...

*Περνάει, σε δεύτερη μοίρα, η πασιδηλος οργανωσιακή, ιστορική, οικονομική και γεωγραφική διαφοροποίηση μεταξύ των ΑΕΙ.

Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου δεν μπορεί να διοικηθεί και να χρηματοδοτηθεί, σε καμία περίπτωση, με μοντέλο ανάλογο κεντρικού και μονοεδρικού πανεπιστημίου.

*Το ν/σ για τα μεταπτυχιακά φαίνεται να επικεντρώνεται στην αδειοδότηση των ΤΕΙ για οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών, ενώ ο νόμος για την έρευνα ασχολείται κυρίως με ζητήματα οργάνωσης των κέντρων της ΓΓΕΤ. Πού είναι η στρατηγική πρόταση για την μετατροπή των ΑΕΙ σε δομές ανάλογες με αυτό που διεθνώς ονομάζεται «ερευνητικό πανεπιστήμιο»;

*Όσον αφορά τις μετεγγραφές, τέλος, το δελτίο τύπου του ΥΠΕΠΘ έδωσε ένα έντονο σημειολογικά μήνυμα: η αύξηση των εισακτέων στα περιφερειακά ΑΕΙ είναι μια απάντηση στο αίτημα των πρυτάνεων των κεντρικών πανεπιστημίων για μείωση και στις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών της περιφέρειας.

Μοιραίως, αναζητείται στην προσέγγιση αυτή η θέση, ο ρόλος, τα οράματα και οι ανάγκες των περιφερειακών πανεπιστημίων.

* Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΡΟΥΜΠΗΣ είναι πρύτανης του Πανεπιστημίου Αιγαίου.